

Det rette ord: Lokalhistorisk studiecenter

Kommentar af Vagn Dybdahl

Pedanteri er utåleligt. Helt ufrugtbart kan det virke, når pedanteriet udarter til en debat om ords betydning. Alligevel er det af og til nødvendigt at gå tæt på ordene for at sikre sig, at de ikke fører på vildspor. Ordene i sig selv har nemlig en ledende kraft.

Et af de områder, hvor vi på vort felt er kommet ind i en begrebsmæssig forvirring, er de mange lokale arkiver, der har set dagens lys i rask tempo i det seneste årti. Vi møder navne som lokalhistorisk arkiv, egnshistorisk arkiv og lokalhistorisk samling. Uanset navnene er bevægelsen et udtryk for en glædelig vækst i den historiske interesse. De stærkt varierede navne dækker imidlertid nok over den realitet, at man er usikker over for mål og indhold. Det er også karakteristisk, at indholdet i samlingerne dækker et vidt felt: foreningsarkiver, samlinger spændende fra avisudklip til manuskripter om stedets historie, nogle kommunale arkivalier, mange billeder jævnligt også genstande (faner f.eks.), fotokopier fra landsarkiver eller Rigsarkivet. Nogle har også årgange af den lokale avis og af foreningsblade sammen med en række småtryk fra egnen. Selv om arkivalierne vel fylder mest – det har arkivalier jo tilbøjelighed til – er det så åbenbart, at der i de fleste tilfælde ikke er tale om det, man i den historiske verden til daglig kalder arkiver. Det er da også karakteristisk, at netop formanden for SLA lader sin institutions skilte bære navnet Lokalhistorisk samling. Det er næppe heller tilfældigt, at det sted i lovgivningen, der omtaler disse institutioner, er biblioteksloven. Modellen er uden tvivl hentet fra Det kgl. Bibliotek, der netop i høj grad har tilsvarende samlinger på landsplan. Et andet moment er lovgivernes forestilling om samlingernes funktion; den side af sagen kommer vi til om lidt.

Set i det historisk-organisatoriske system udfylder de lokalhistoriske samlinger et hul.

Og de kom til, da situationen var ved at være katastrofal. Vi har i generationer haft provinsmuseer. Med fare for at fornærme gode museumsledere vil jeg sige, at man gennemgående har forsømt dels det sidste par århundreder, dels det specifikt lokale. Her kom heldigvis de lokalhistoriske samlinger. Det er sikkert svært for ikke sagkyndige at se det specielt lokale i stenøkser, kirkeskulpturer, manglebrædter, tvivlsomme egnsdragter m.m. Det er generel og gedigen oplysning om historien i alment perspektiv. Vil man se en bestemt bys særegne udvikling, og vil man følge udviklingen i denne by må alt det til, de lokalhistoriske arkiver redder i disse år, og man skal ikke småligt skele til, om det er arkivalier i snævrere forstand. Derfor er lokalhistorisk samling det rette ord.

Og dog – der bør knyttes noget mere aktivt til. Det er rigtigt, at i de første år har det drejet sig om at samle, og det vil det fortsat gøre. Men udnyttelsen må i stigende grad komme med. Betegnelsen lokalhistorisk studiecenter vil derfor være et endnu bedre ord.

Et lokalhistorisk studiecenter skal ikke alene være en samling; men også det sted, der er centrum både for studiet af byens eller egnens historie og for formidling af den viden, der er for hånden om denne historie. Derved bliver det en funktion på linie med meget andet i biblioteksverdenen, og det er det, lovgiverne har tænkt på.

Der er op til lederen at sætte studiekredse i gang om stedets historie. Men lederen har også andre funktioner: gennem udstillinger kommentere nutidens begivenheder historisk, vejlede enkeltpersoner, der vil arbejde for sig selv, være parat med foredrag og avisartikler, når det er nødvendigt, udgive og administrere småskrifter, støtte forfattere af jubilæumsskrifter eller selv skrive dem. Der kunne fortsættes langt endnu: historisk konsulent ved byfester, rådgivere for skolernes arbejde med

lokalhistorie og for kommunalstyret om gadenavne for at gå i det små. Mange af SLAs korte kurser peger i retning af, at man også har forstået dette. Der er dog ingen tvivl om, at en sådan virksomhed kræver længerevarende og mere dybtgående kurser. Muligvis vil der også være brug for nogle konsulenter, lederne kan trække på. Naturligvis vil der være forskel fra sted til sted. Alene lokalsamfundets størrelse spiller ind. I større byer vil det – på grund af arbejdets omfang – være nødvendigt med heldagsansat, professionel ledelse, lad det så også eventuelt blive forenet med et stadsarkiv. Mindre steder må man nøjes med fritidsindsats fra interesserede, evt. mod et honorar. Det er i øvrigt også nødvendigt at understrege disse forskelligheder. Udadtill føres lokalarkiverne i disse år frem, som var de ensartede. Det er de ikke, og forskellen vil sikkert tage til. Det er en gammel erfaring, at det, der hurtigt bliver stort, vil fortsætte med

at blive større, mens det mindre om ikke bliver mindre så dog kun får en moderat vækst. Betegnelsen lokalhistorisk studiecenter er derfor mere dækkende; den efterlader ikke i samme grad fornemmelsen af en fast organisatorisk udbygget institution. Og så indebærer navnet også i sig selv en opfordring til at leve op til kravet om en udadrettet kulturel aktivitet.

Det er et stort ansvar, lederen af en lokalhistorisk samling tager på sig. Hvis man ikke forstår, at centermodellen må trænge frem, vil man inden længe ende i stagnation. Kravene i dag til det lokale kulturarbejde samler sig om aktivitet udadtill. Opfyldes disse ikke, vil bevillingerne tørre ind eller i gunstigste fald gå i stå. Der er et behov for at leve med i lokalitetens nærmeste historie, og dette behov bør imødekommes.

P.S. Ovenstående er skrevet uden kendskab til debatten om en lokalarkivlov, som kom igang senere.